

VÁRI ATTILA (1946) Budapest

VÁRI ATTILA

A gönne

Ajánlom a Grimm fivérek emlékének, akik kétszáz esztendeje meséket gyűjtöttek a német nyelvjárások szókincsének feltárása érdekében. Hitem szerint a magyar nyelvnek nincsenek valós, a bajorhoz, poroszhoz mérhető tájszavai, csak szerteszét lézengő szinonimái vannak.

Amikor geológus társaival és a csapathoz jelentkező barlangászokkal megteszik az előkészületeket, hogy leereszkedjenek az addig feltáratlan víznyelő mélyére, még nem tudja, hogy a zomboly alján feltároló jégbarlangban valami olyasmit talál, ami negyedszázados rejtély megoldásához segíti azt a falut, amelyben kisgyermekként, még az első iskolai év kezdete előtt eltöltött egy emlékezetes hetet.

A térképeken, a Várhegy jelzése mellett, a falusiak által Feneketlen kút-ként emlegetett képződményt, amely szintén be volt jegyezve a térképén, soha nem vizsgálta senki, bár az a tény, hogy hallani lehetett, ahogy az aljára zubogva érkezik, örvénylik a Hamus-patak vize, már felkelthette volna más geológusok, barlangászok érdeklődését is. Gyermekkorá mesevilágából mindegyre elő-előbukkant ennek a varázslatos helynek a képe. A környék földtani atlaszának készítése közben engedélyt kért és kapott, hogy tüzetesen megvizsgálhassa, esetleg feltérképezze azt a véleménye szerint majd szenzációt keltő világot. Arra számított, hogy odalent, a zomboly alján nem is csak valami jelentéktelen dolgot, de még a vártnál is különösebb látnivalót, egy barlangrendszerre terebélyesedő útvesztőt találhat. Érezte, hogy ez a Feneketlen kút élete legnagyobb felfedezése lesz.

Nem láthatott le a kút aljáig. Párkányok és kiszögellések akadályozták, hogy bárki is a fenekére nézhessen, de a környékbeli források vízhőmérsékletét vizsgálva feltételezte, hogy a kút mélyén olyan jégbarlang lehet, mint amelyet távolabb ugyan, de már régóta számon tartottak az emberek.

Mázsányi felszerelést cipeltek a helyszínre. Kötelek tekercseit, mászóvasakat s a lámpák feltöltéséhez nélkülözhetetlen áramfejlesztőt is fel kellett juttatniuk a Várhegy meredek oldalán. Az előkészületek alatt kint is éjszakázott az őt segítő barlangászcsapat vezetőjével a hevenyészve felállított, csupán négy ponyvából álló, s a tervek szerint a későbbiekben irodaként működő, aljzat nélküli sátorban. Bebújt a barlangásztól kölcsönkapott, számára szokatlan és kényelmetlen múmiahálósákba, de nem tudott elaludni. Érezte a hegy alatti falu testét bizsergető rezzenéseit.

Délután, sátorverés közben egy holló támadta őket, bukórepülésben a fejüket célozva, talán a közeli fán lehetett a fészke, s azt védte. Arra gondolt, hogy az Belzebub ük-ükunokája lehet, a beszélő hollóé, akit a szomszéd fiú megtanított beszélni.

Mintha filmet nézne, látta azokat a kisgyermekkorai eseményeket, amelyeknek szemtanúja is volt, s az akkor elhangzott, számára érthetetlen tájszavak is értelmet nyertek ebben az éber álomban. Ott lent, a faluban hallotta először azt a szót, hogy gácsér, gúnár s a Patkóharapó Jakab, a bolond jelzőjét, akit nem hülyének, nem is kótyagosnak, egyszerűen tabajdagnak neveztek.

Megelevenedett az a manóknak való utcácska is, amelyben csak öt, kis ablakos, muskátlis vályogház állt, de amelyet nem utcának, hanem szögnek neveztek a lakói.

Látta a nagyszájú legényt, akit Bokszosnak szólítottak a többiek, s aki, hogy az ő vendéglátóját, Klára nénit bosszantsa, piros nyelvű bicskájával a ház előtti díófa kérgébe vésett két szót: „Klára picca”.

– Ez a törvény szerin nem is kés, nincs meg a penge hossza, de ha nem megy el innen a közelemből, megmejjesztem vele – mondta a felháborodott asszonynak, aki nyírágseprűvel indult harcba az őt mocskoló feliratával meg-alázó Bokszos ellen. Azzal a piros nyelvű, keskeny pengéjű, amolyan női táskába való fűrészlű zsebkésével, hogy megtorpanásra készítse, Klára felé dőfött.

Ő nem értette azt a szót, hogy megmejjesztem, de megijedt, mert tudta, hogy a macskákat akasztó, gólyafészket leverő Bokszos gyilkos indulatú és ölni is képes.

Arról sem volt fogalma, hogy mit jelenthet az a szó, hogy gönne. Pedig a mindig hangoskodó Bokszostól hallotta, ahogy bekiabál a szomszéd ház udvarára, s nem is a gúnynevéen Cinke Káplárnak, Izompacsirtának nevezte azt a csendes, nagyon sovány fiút, akihez Klára néni átengedte, s az megmutatta neki, hogy lépes vesszővel hogyan lehet madarat befogni.

– Ne légy gyáva, Véső Pitya, bújj elé a házból, menjünk megnézni a gönnét.

Nem értette a gönnét. Igaz, nem is neki mondta Bokszos. Ő csak hallotta az udvarról, a bejárónőjük udvaráról, aki nemcsak takarított és vasalt náluk, a városi lakásukban, de hetente kétszer ott is aludt, s ilyenkor semmi másról nem, csak a falujáról beszélt, egyre beszélt. Olyanokat mondott, mintha nem is ezen a földön lagnának az ottani emberek. Ezért szeretett volna falura menni.

– Gyere, Pitya, megnézzük a gönnét, éppen jó helyen van. A Hamus-patak hídjánál legeli a virágot – hallotta ismét. Meg is kérdezte Klárától, hogy mi az a gönne, de ő azt válaszolta, hogy nem mehet ki az utcára, s azzal a legénysorban lévő nagyfiúval nem barátkozhat, mert az majd börtönben végzi, ahonnan tavasszal jött ki, mert született gazember. Persze, az ilyen dolgokról, hogy gönne, börtön, megmejjeszteni, gazember, otthon nem volt szó, ha a falujáról mondta azokat a véget nem érő történeteket.

Azt hitte, hogy itt, ha nem is percenként, pillanatonként, de tényleg olyan sok mindenféle különös, mesébe illő dolgot láthat, és azok mind meg is történnek vele, amit még elképzelni sem lehet. Mert amikről Klára néni mesélt, hihetetlen eseményeknek tűntek, olyannak látta őket, mintha mindenik egy-egy rajzfilm lenne, mert furcsa emberekkel voltak tele, s akik olyan dolgokat csináltak, kaszáltak, répát egyeztek, csépeltek és kendert áztatóztak, amiket a városban sem szüleitől, sem óvodástársaitól sem hallhatott soha. Csodáknál is csodásabb dolgok esnek meg ott, olyanok, amiket első hallásra szinte fel sem fogott a mendemondának nevezett mesékből. Ezért aztán kikönyörögte, hogy Klárával elmehessen a falujába. Most meg kiderül, hogy az utcán börtönből szabadult legény fenyegetőzik a késével. Hát erről tényleg nem volt szó. Pedig Klára nem is mesének nevezte, amiket akkor mondott, ha már eljött a lefekvése ideje.

– Úgy biza. Isten engem úgy segítjen, hogy igaz – ezzel fejezte be mindig azt, ami elhangzott. Szerinte régen esett meg minden történés, amikkel őt el akarta altatni, hogy aztán kimehessen a szobából, tévén, és pityeregjen azon, hogy szegény asszonykát otthagya az ura. Mert neki mindig olyan filmeket adtak, amiben a szerelmes asszonyt álnokul cserbenhagyják. Mint őt is, ahogy elhagyta valakiért az első férje.

– Úgy biza, isten engem úgy segítjen...

De attól, hogy Klára kimondta a végszót, még ébereg lett. Akarta hallani, hogy még milyen hihetetlen dolgok esnek meg ott messze-messze, az Ópe-

renciás-tengeren innen, az üveghegyek közelében, a Klára falujában, ahol reggelire fölöstökömöt esznek, de amiről nagyapja elmagyarázta neki, hogy az nem étel, hanem maga a reggeli, csak hát ott úgy mondják ki a németektől kölcsönvett früstök szót. És remélte, ha nem is éppen a Klára szomszédjában, az utcájában, de mindenképpen kőhajításnyira adódik valami. Valami, amit aztán elmesélhet ő is, amikor visszahozzák a városba. Mert már a szomszédjában is csudavilág van, ahogy mondani szokta Klára.

Ha nem éppen az ő háza közelében megesett dolgokat látná, akkor esetleg a szomszéd faluban történeteket szeretne volna hallani, mert úgy is mondta azokat Klára, hogy akkor, amikor a mi községünk utolsó háza még nem ért össze a szomszéd falu innensőjével. És hozzátette, hogy a mendemonda szerint... Azt is regélték a régiek, de ez nem mese... És ha nem mese az, amit mond, akkor ott, a faluban még sokkal jobb dolgok is lehetnek annál, amiket elalvás előtt hallhatott.

Látni szeretne volna azt a hollót, amelyik kilopta a pap kezéből az ezüstfeszületet a Klára nagynénjének a temetésén, aztán a boltoshoz is beropült lopkodni, meg is gyanúsított minden gyermeket a kereskedő, hogy amíg bemegy a raktárba, azok belemarkolásznak az aprópénzes dobozába. Volt is nagy veszekedés a faluban, hogy hallja kend, az én gyermekem nem tolvaj, lehet, hogy a maga fiai dézsmálják a pénzeszsákját.

– Hát, hogy szavamat ne felejtsem, volt a patakon egy vénséges vén fűz. Törökfűznek hívták, úgy hallottam én is, hogy a törökök elől abba bújtak el az emberek, mert akkora odú volt benne, hogy vecseryét lehetett volna benne tartani. Hát az, amikor belécsapott az istennyila, s kidőlt, egész zsákra való aprópénz került elő belőle. De lássanak csudát, volt abban a mai és régebbi itteni pénzeken kívül ferencjoskás, török dénár, még feszületet is hármat találtak benne. Nemcsak a mi időnkbeli holló hordta oda a zsákmányát, de az apja, nagyapja s még annak is a szépapja is. Úgy lehetett. Az a holló beszélt is. De nem az öregapjától örökölte, mint a lopás tudományát, mert az benne van minden fekete madárnak, szarkának, varjúnak, csókanak a vérében öröktől fogva. Azt a hollót Belzebubnak hívták, a szomszédék fia, a Véső Pitya gyermek tanította meg káromkodni, meg ilyenek. Aztán amikor már a hétszentséges kirelejumától a páternoszterig mindent belezagylált a tisztességes kocsiskáromkodásokba, az a gyerek elengedte, hogy másokat is boldogítson. Mert olyan kacagásba kezdtek a népek, ha meghallották, hogy azon a rekedtesen károgó hangján, emberi módra beszél, hogy nem is bírták abbahagyni napestig. De az a holló olyan csudaszépen utánozta a katolikus pap imádkozását, úgy fújta az ávé máriá grácia plénát, hogy tán azért kellett a kereszt neki, mert bé akart állni csuhásnak. Olyan hollót még nem látott a világ. A patakon, Hamus-pataknak hívják, annak is megvan az oka, jóval a falu felett akkora kövek vannak a mederben, hogy úgy is hívják azt a részt, hogy az Óriások parittyaköve. Olyan tiszta ott a vize, mintha patikából rendelte volna a jóisten. Hát az a holló minden reggel abban feredett, tán úgy megszerette azt, ahogy az anyja nagypénteken mosta, mosdatta, hogy napi szokást csinált belőle.

És azt kérdezte Klára, hogy ismeri-e azt a nótát:

– Nagypénteken mossa holló a fiát, ez a világ, kígyót, békát rám kiált, mondja meg hát ez a világ szemembe, vétettem-e ellene az életben – dalolta olyan szomorúan, mintha nem is a tolvaj holló miatt énekelte volna el. Vagy mintha a patak sanyarú sorsa miatt keseredett volna neki.

– Mert azt a patakot úgy elnyeli a föld, hogyha nem lehetne hallani, ahogy a Várhegy Feneketlen kútjába csorog bele, de olyan nagyon mélyen, hogy azt hihetné az ember, hogy egészen a pokolig megy, hogy Lucifer abban mosogassa a tisztítótűz után a gyehenna lángjától hamus lelkeket. Hát ettől Hamus a neve. De az a kút, amelyikből felhallatszik a belezuhanó pataknak az ör-

vényléses tombolása, ahogy keveredik a kút aljának vizével, olyan mély, hogy soha senki sem látta a fenekét, azt, ahová a patak is folyik. Régebben fenyőszurkos lángoló csóvát dobtak bele, az szinte az örökkévalóságig esett, mégsem ért a fenekére. De még az elemlámpa fénye is meghal, mire a vízen csillogtatná magát. Feneketlen kútnak is hívják. Volt ottan, a Várhegyen egy olyan kastély, hogy olyant még a francia császár sem látott.

Amikor Klára a kastélyt akarta mesélni, újra kiabált a szomszédban a Bokszos nevű legény.

– Pitya, gyere, ne légy gyáva, a patakhídnál van a gönne. Megnézheted te is, hogy honnan nő ki a lába.

És akkor Klára feléje hajított egy túlrejt sárga uborkát, ami már úgy elfolyósodott a napon, hogy tiszta csoda, hogy meg tudta fogni, s nem fröccsent szét a tenyerében.

– Csak jöjjön haza apád, megmondom neki, hogy megint esz a fene. Városi leánka kell neked?! Ágnes bársonyrózsija mián picsorogsz? Aztán, mielőtt megint a fiatakorúak börtönébe mennél, kapsz olyan verést szíjjal az apádtól, mint az elkötött autóért, s mehetsz – kiabálta át a kerítésen, aztán egészen más hangon folytatta tovább.

– Nem csak annak a Feneketlen kútnak a látására jönnek ide még idegen országokból is. Az egész világ ismeri a legcsúfabb királylány történetét, ami nálunk esett meg. Azt mindenki tudja, hogy bánatában, mert nem bírta látni azt a csúfság lányát, az öreg király feleségül adta egy vérmedvéhez. Van a faluban egy olyan sárkánybarlang az irdalatlan csererdőben, amiben vérmedvék laknak. Tinószaggató vérmedvék.

Akkor Klára beszaladt, mert szinte otffejtette a tűzön a lábost, amiben a reggel levágott kacsát sütötte ebédre, vacsorára, s akkor ő a nagy csendben kiment az utcára, hogy megkérdezze, miért nem akart Pitya a Bokszossal gönnét nézni. De az el is ment már, s arra gondolt, amit az előbb Klára mondott neki, mert az utcáról lehetett látni az erdőt. Éppen azt, ahol a vérmedve a sárkánybarlangban lakik. Azt nem tudhatta, hogy micsoda a tinó, amit Klára mondott. Mint ahogy azt sem, biztosan nem, hogy miért vérmedve a vérmedve. Azt nem mondta meg neki Klára, és ő rájött, hogy egy nagy, alvadt vérből álló szörnyeteg lehet, olyasmi, mint amilyenek a rajzfilmekben vannak. Hogy nem friss vérből van, az százas, mert akkor elfolya. Biztos, hogy az a medve alakú valami úgy gyilkol, hogy vérmérgezést okoz, mint a rozsdás szeg, ha bele lépik az ember. Lehet, hogy rozsdás szegből vannak a fogai, és igazából vérmérgezés-medve kellene, hogy legyen a neve. De itt mindent másként mondanak. Ebben az utcában, amit ők szögnek neveznek, mert ez a Bodza-szög, és csak öt ház van benne, Klára sem azt mondja, hogy szomszédasszony, hanem a fiatalra, hogy az ángyikám, az öregebb, másik szomszédasszonyra, hogy az ángyi néni. De a szomszéd embert, az ángyikája férjét meg nem úgy szólítja, hogy ángyó Jósa, hanem Kapa, pedig Kovács Józsiásnak hívják. Minden lehetséges. A Klára fiának van sógornője, de annak a férje nem a sógora, hanem a vőtársa. Fene sem érti. Furcsa nevű emberek vannak. A Bodza szögben mindenkit Kovácsnak hívnak, de ha valaki keresné az egyiket, akkor Rókát, Vasast, Sast, Vésőt, Kapát keresné, hogy „itthon vóna-é?”. Na, aki nem ment gönnét nézni, az Kovács István, de csak úgy ismerik, hogy Véső Pitya, s úgy csúfolják még az iskolás gyermekek is, hogy Cinke Káplár, Izompacsirta, mert sovány, de Klára arra is azt mondja, hogy keszeg. Rengeteg madarat tart, mert igazából galambász. Ágakból font kalitkában vannak mindenfélék, ökörszem is, aztán egy sárgarigó is, amire azt mondta, hogy aranymálinkó. És sereges ölyvet mondott a seregély helyett, ami nagyapjánál is van a városi kertben, és leeszi a cseresznyét az egyetlen fájáról, s a szénapadlason sem verebek vannak, mint a városban, hanem hogy ott fészkel a rengeteg verebély. Szóval jól el tudnak nevezni mindent és mindenkit. Klára

mondta, hogy van a faluban egy tabajdag, Patkóharapó Jakab, aki szét tudja rágni a vadonatúj lópatkót, és utána vasreszeléket fingik.

– És lássanak csudát, dühében, hogy a félrevert harang nem kergette szét a jégesőt hozó felhőket a szőlőséből, kiharapott a nagyharangból egy akkorát, amekkora elfért a pofájában. Én nem láttam, de akárki láthassa, aki felmászik a toronyba – mondta Klára.

De nem csak ilyen dolgok vannak. Azt is elmondta, hogy a legények, ezek a senkiháziak, olyanok, mint az, aki itt lármázott az elébb, gyémánttüzet akartak csinálni a részeg Patkóharapó vasreszelék fingjával, de ráégett a gatyája a seggére, és akkor Klára magához tért, azt mondta, hogy nem is gyémánttüzet, magik azt nem értik, hanem olyan izé, karácsonyfa-csillagszórót.

Na, végre valaminek tudja a rendes nevét. Lehet, hogy a jeget is úgy hívják itt, hogy gyémántvíz, mert Rex sem kutya. Hallotta is, ahogy lefekvés előtt a férjének, a másodiknak mondja, de az sem a férje, hanem az ura, hogy eriszd el éccakára láncról azt a szukát. És mégis megijedt Klára, amikor ő felmászott a fára körtézni, és letörött az ág, s ő azt mondta, hogy szukabajom sincs, pedig csak azért mondta kutyabajom helyett vidékiesen, hogy szukabajom, hogy megnyugtassa, de éppen ettől ijedt meg Klára, mert azt hitte, hogy félrebeszél.

Amikor az a Bokszos nevű legény azt mondta, hogy menjenek megnézni a gönnét, őt inkább az érdekelte, hogy mit akar csinálni Klára, amikor azt mondta, hogy „vajköpülök még estve előtt”. Mert ő igazán nem értette, hogy miért mondja azt, hogy „vagy röpülök”, mert biztosan ezt akarta mondani. Mert soha nem mondja úgy, hogy vagy, mert úgy beszél, hogy „vaj máma, vaj hónap”. Aztán lehet, hogy a röpülni szót is úgy kell mondani falusiasan, hogy köpülni. Ha meglátja, hogy seprűnyélre ül, akkor biztosan boszorkány Klára is. Azt már hallotta valaha nagyon régen az óvodában, egy mesében, hogy a boszorkányok, miközben seprűnyélen lovagolnak, megköpködik az ellenségeiket a levegőből, hogy fogja meg őket az átok. És akkor érthető, a köpülni azt jelenti, ugye, hogy odafentről röpülve köp a haragosaira. Köpül. És akkor neki eszébe jutott, hogy szombat van, és meg is kérdezte.

– Klára néni, mások mit csinálnak boszorkányszombaton, ők is repülnek? – kérdezte, és akkor hallott a kicsiny leánkáról, akit elröptettek.

– Akkora nagyfene pillangó jött érte, hogy a szárnya nagyobb volt, mint a gácséromé, inkább akkora, mint az ángyikám gúnárjáé, és olyan magosba vitte, hogy átrepült a templomkereszt felett. De az nem szombaton volt, hanem kedden, onnan tudom, hogy éppen Szent Illés napja volt, és vártuk a villámló égi tüzes szekeret a dörgéssel, mert Illés napján mindig nagyidő van, és biztosan kedd volt – mondta.

Hallgatta a szavakat, de még csak elképzelni sem tudott tüzes szekeret és akkora lepkét. Ha nagyobb volt az a pillangó, gondolta, mint a gácsér, de inkább akkora, mint a gúnár, az tényleg nagy lehetett. De hol van a Klára gácsérja, az talán a feje, de inkább a hasa lehet, mert az ángyikája állapotos, annak meg kétakkora a hasa, mint a Kláráé, s akkor az lehet, hogy falun úgy kell mondani, ha pocakos valaki, hogy gácséros, s aki nagy hasú, mert kisbabát vár, annak, hogy gúnáros.

És akkor Klára elmesélte, hogy azt a kicsiny leánkát:

– az erdőben találták meg a favágók, biztosan éhes lehetett, gondolták a fanyűvők, mert már két napja nem tudták, hol van, s akkor azt látták azok az emberek, hogy fekszik a mohán, s a méhek hordják neki az enni-, innivalót. De aztán jól megnézték, és istenem-anyám, halott volt, s azt a nagy döngicsélést nem méhek csinálták, hanem a legyek, amik a száját dongták.

Klára olyan hihetően mondta el a kicsiny leánka történetét, hogy szinte el is hitte volna, de édesapjával járt az állatkert pillangóházában, és látta az at-

laszlepkéket. Azt mondta az a bácsi, aki ott őrködött, vagy mit csinált, hogy ez a világ legnagyobb lepkéje. De az nem tudott volna elrabolni egy gyermeket.

Egész délután a tűzifának való fatörzsekről akarta leszedni a kérget, mert alatta hosszú csatornákat vágott valamilyen bogár, vagyis igazi utcákat, még kereszteződéseket is, és azt szerette volna megtalálni. Egy törött kiskanállal dolgozott, mert a Klára ura is azt mondta, amit a nagyapja szokott mondani, hogy „kés, villa, olló nem gyermek kezébe való”.

Amikor már majdnem végzett, és Klára vacsorához úgy hívta, amit ő utált, hogy „gyere enni, kiscsibém”, akkor meglátta a Bokszt, aki a kertek alatti gyalogúton szaladt. Nem volt rajta sem ing, sem pedig nadrág, és olyan régóta futhatott, hogy ő előbb hallotta meg a zihálást, mintsem meglátta volna a félmeztelen legényt. Azt hitte, hogy a vérmedve szaglászik olyan hangosan, vagy az a félelmetes vadkan, amiről Klára azt mesélte, hogy feldöntötte az állatorvos lovát, s az agyarával felszaggatta a hasát. De nem medve volt, nem is a vadkan, hanem Bokszos, akiről csorgott az izzadság, még a haja is olyan volt, mintha most mászott volna ki a vízből.

Este aztán nagy felfordulás volt a faluban. Mindenki a városi kislányt, Ágneszt szólíttgatta. Keresték az erdő szélén, az Őriások parittyakövénel, de még a Várhegyről is hallani lehetett, meg látni is, ahogy elemlámpákkal világítanak a sziklahasadékokba.

– Elvitte az a nagy pillangó – mondta Klárának, de az asszony csak szipogott.

– Ne csúfságoj velem – mondta a könnyeit nyelve. – Nem láttad visszajönni a patakról Bokszt? – kérdezte.

Amikor megjöttek a rendőrök, Klára kézen fogta, mintha attól félt volna, hogy ő is eltűnik az éjszakában, s elmondta, hogy mit hallott délben. Bokszt mondott nekik, de az egyik rendőr tudta, hogy Bokszt Seregi Mártonnak hívják, és büntetett előéletű. De őt sem találták. Az anyja azt mondta, hogy már kora reggel elment a városba, mert van munkahelye, és nem szokott minden este hazajárni, mert váltásban éjjeliőr is az építkezésen. Mindenkit faggattak, de Klára nem tágitott.

– Ha nem hisznek nekem, kérdezzék meg ezt a kisfiút, hogy látta-e ma dél előtt. Na, mond el szépen, kiscsibém, hogy mit mondott Bokszt – kérte Klára.

– Hát azt mondta, hogy Véső Pitya, gyere ki, megnézzük a gönnét, te is láthatod, ahogy kinő a lába.

– Hogy honnan nő ki a lába – javította Klára.

De Véső Pityát sem találták a rendőrök, és akkor ő elmondta, hogy délután, a fa kérgének hámozása közben beszélt vele az a szomszéd nagyfiú, azt mondta, hogy kimegy a hegybe, van ott egy bagolyfészek, s éjszaka, amikor vadászik az uhu, elhossa az egyik fiókat, mert az, ha háznál nő fel, jobb egerésző, mint a macskák, mint a patkányfogó foxi.

Soha nem tudta meg, hogy mi is történt. Másnap, amikor kutyás rendőrök s a lánca szervezett falusiak még mindig Ágneszt keresték, megvizslatva még a bokrok tövét is, Klára fogta, mint egy csomagot, és hazavitte, mert félt, hogy ő olyasmit tudhat meg, ami nem kisgyermeknek való.

Fáradtan a napi cipekedéstől, mint egy zsák krumpli, úgy feküdt a sátorban. A másnapi zombolyba való ereszkedésre gondolt, de minden zörej, minden, amit maga körül érzett, valami régen volt dolgot idézett fel benne. Visszaálmodta magát azokba a gyermekkori falusi napokba, amelyeket valaha lent, a völgyben élt át. Olyan ízeket, illatokat érzett, amelyeket felnőtt korában sohasem talált meg, mert nem tudta, hogy az első megpillantás, az első kóstolások, az első beszippantott illatok sohasem térnek vissza. Akárcsak a gyermekkor növekedésben lévő csontjai, ezek a hajdan volt dolgok is nőnek, változnak az idővel.

Valami távoli beszédfoszlányt hallott, talán a szél hozhatta, ahogy valaki hangoskodott lent a faluban. Régen hallott szavak is eszébe jutottak. Mielőtt elaludt volna, megkérdezte a társától, hogy tudja-e, hogy mit jelent a gönne.

– Persze, vidéki gyerek vagyok. A nőtény disznó malaca az emse, aztán gönne lesz, ha már bűgatható korban van, aztán koca, ha már malacai vannak. De nehogy megkérdezd, hogy mi a bűgátás, mert agyonváglak. Azt hívják úgy, ha már hágathatják a kannal. De ha az jobban megfelel az aszfalton csiszolódott nyelvednek, amikor már baszatható.

Nem tudta, hogy a soknapi ereszkedés után egy valóságos üvegbazilikában találja majd magát, amelyet talán még egy jégkorszak végi gleccserpatak vágott a lámpafényben kékesen tündöklő tömbbe. Cseppkövek helyett jég szobor-torzók meredeztek a síkosan fénylő falakról, s az a kristálygarat, amely a nagyteremből indult, s amely ismétlődően boltíves formájával úgy elbűvölte, az csapda is lehet. Észre sem vette, hogy meredeken lefelé, a mélységbe vezet az az árkádszerű nyílás, s hogy az szinte majd a börtöne is lesz, amíg ki nem mentik a többiek. Biztosítókötél nélkül állt a jégen, amikor elesett. Hason fekve, abban a helyzetben, ahogy esése után megpróbált feltápászkodni, csúszott, egyre csak csúszott, míg végre megakadt valamiben a lába.

Sisaklámpája fényében egy meztelen, kővé fagyott kamaszlányt látott. Vékony, dérszerű képződmény fedte, de áttetszett rajta a test. Még a fürdőruha alatt fehéren maradt bőrszíne is olyan volt, mintha csak ma került volna a jégbarlangba. Zuhanása közben szerzett zúzódásai olyan frissek voltak, bár nem véreztek a fagyás miatt, mintha csak órák óta volna a zomboly mélyén. Aztán meglátta azokat a vágásokat a testén, amelyeket semmi esetre sem okozhattak a sziklák. Egyenesek voltak, csakis valamilyen vágószerszám nyomai lehettek. Talán szemérmessége miatt, talán a kiszolgáltatott test látványa is okozhatta, hogy nem nézte végig figyelmesen a halottat, aztán mégis felfedezte, hogy a lány ágyékából egy kés piros nyele áll ki.

